

การควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด: กรณีศึกษา หมู่บ้าน
กองทุนแม่ของแผ่นดินในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
Social Control for Drugs Prevention:
A Case Study on The Mother of The Nation's Fund Communities,
Chiang Rai Province

วันที่รับบทความ: 26 กันยายน 2567

นภัสน์ชนก หุยิงประยูร^{1*}

วันที่แก้ไขบทความ: 21 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 30 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้มีขึ้นเพื่อศึกษาความหมาย ลักษณะรูปแบบ กิจกรรม หรือ มาตรการ การควบคุมทางสังคม และเพื่อศึกษารูปแบบการควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย โดยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญคือ คณะกรรมการหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย และสมาชิกใน 4 ชุมชน ชุมชนละ 4 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยผลการศึกษารูปได้ว่า ความหมาย ของการควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายถึง การควบคุมทางสังคมในฐานะ กลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเน้นถึงวิธีการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ให้อยู่ภายใต้บรรทัดฐานที่เหมาะสม กระบวนการนี้ครอบคลุมการใช้ทั้งการควบคุมทางสังคมแบบเป็น ทางการและไม่ใช่ทางการ การควบคุมแบบเป็นทางการ เช่น การบังคับใช้กฎหมาย และการใช้กระบวนการ ยุติธรรมเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ขณะที่การควบคุมแบบไม่ใช่ทางการมีการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องตั้งแต่วัย เด็กผ่านครอบครัว ชุมชน และสถาบันศาสนา ทั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การควบคุมทางสังคมมี ทั้งหมด 21 รูปแบบ นอกจากนี้ ผลการศึกษารูปแบบการควบคุมทางสังคมในหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเด่น 6 ประการ โดยกระบวนการเหล่านี้มีความสำคัญในการสร้างความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ชุมชน และครอบครัว เพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติด สร้างความตระหนักในผลกระทบที่เกิด จากยาเสพติด และให้โอกาสแก่ผู้ที่เคยติดยาให้กลับเข้าสู่สังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ชุมชน การควบคุมทางสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เชียงราย ประเทศไทย

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาอาชีววิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: 6480065324@student.chula.ac.th

Social Control for Drugs Prevention: A Case Study on The Mother of The Nation's Fund Communities, Chiang Rai Province

Received: September 26, 2024

Napadnatchanok Yingprayoon ^{1*}

Revised: October 21, 2024

Accepted: October 30, 2024

Abstract

The purpose of this article was to explore the meaning, characteristics, forms, activities, or measures of social control, as well as to study the patterns of social control in the prevention and resolution of drug problems in Mother of The Nation Fund Communities, Chiang Rai Province. The research used a qualitative approach, with key informants, namely members of the village committee of Mother of The Nation Fund Communities, Chiang Rai Province and four members from each of the four communities, who played significant roles in preventing and solving drug issues. The study concluded that the concept of social control in drug prevention and resolution referred to social control as a key mechanism in managing drug-related problems. This process focused on controlling the behavior of community members in order to be in line with appropriate norms. This included both formal and informal social control. Formal control involves law enforcement and the judicial process to punish offenders, while informal control involves instilling correct values from a young age through family, community, and religious institutions. From the study, it was found that there were 21 forms of social control. Additionally, the research highlighted six key characteristics of social control in Mother of The Nation Fund Communities, Chiang Rai Province. These processes were crucial for fostering collaboration between the government, community, and families, in order to prevent drug use, raise awareness of its impacts, and provide opportunities for former addicts to reintegrate into society sustainably.

Keywords: Community, Social control, Drugs prevention, Chiang Rai, Thailand

¹ Graduate Student Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

* Corresponding author-email: 6480065324@student.chula.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดถือเป็นวาระสำคัญของชาติ ส่งผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนความทุกข์ยากต่อประชาชนและยังส่งผลกระทบต่อศักยภาพการพัฒนาของประเทศในอนาคต จำเป็นต้องใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ไม่เพียงแต่ภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องจะเล็งเห็นถึงปัญหา อันตรายจากยาเสพติดเท่านั้น ในหมู่บ้านและคนในชุมชนเองก็มีความตระหนักถึงโทษพิษภัยยาเสพติด เนื่องจากปัจจุบันพบปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการยกระดับสังคม โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดการเสพยาเสพติดมีด้วยกันหลายสาเหตุ เช่น การเสพยาเสพติดเพราะถูกเพื่อนชักชวน ถูกหลอกลวง ความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง อยากรมีประสบการณ์ การเสพยาเสพติดเพื่อผ่อนคลายทางจิตใจหรือเพื่อลดความทุกข์ที่อยู่ภายในจิตใจ หรือรวมถึงปัญหาด้านครอบครัว สังคม หรือจะเป็นปัจจัยทางร่างกายที่มาจากความเจ็บป่วย ข้อจำกัดทางสติปัญญาที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมความต้องการของตนเองหรือใช้ความสามารถในการคิดการตัดสินใจได้ และอีกประการที่สำคัญก็คือ หากอยู่ในสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย บริบทพื้นที่ สังคม ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด อาจทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่ผิด ๆ และอาจทำให้เกิดการชักชวนกันไป ในทางที่ผิดก็เป็นได้ สำหรับในต่างประเทศก็พบปัจจัยเหล่านี้เช่นกัน ซึ่งรวมไปถึงปัจจัยด้านครอบครัวด้วย โดยมีงานวิจัยค้นพบว่า การที่คนในครอบครัวมีการใช้ยาเสพติด ทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ แอบลองใช้ หรือมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่มีการใช้ยาเสพติด (Thatcher, 2020) ดังนั้น การมีสังคมที่ดี ชุมชนที่ดี รวมไปถึงการมีเพื่อนบ้านที่ดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะส่งผลกระทบโดยรวมออกมาดีเช่นกัน

การใช้สภาพแวดล้อมทางสังคมควบคุมการกระทำของบุคคลในสังคมไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมถึงวิธีการ รูปแบบ หรือกิจกรรมที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ถือเป็นกระบวนการที่สังคมใช้ในการกำกับและควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสมดุลในสังคม การควบคุมทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยอาศัยกลไกทางกฎหมาย วัฒนธรรม สถาบันต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของครอบครัว อีกทั้งชุมชนยังมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยอาศัยความเหนียวแน่น ความสามัคคีกันภายในชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสอดส่องและดูแลสมาชิก ทำให้สามารถลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้ (เอกชัย ไชยอำพร, 2559)

การมีเพื่อนบ้านที่สามัคคีกัน เอื้ออาทรต่อกัน มีการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน จะทำให้รู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้น ส่งผลทำให้ป้องกันพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ทำให้คนในชุมชนไม่ออกไปยุ่งเกี่ยวกับคนไม่ดี ไม่อยากทำตัวไม่ดี และเมื่อคนส่วนใหญ่ไม่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ก็จะทำให้คนส่วนน้อยในสังคมประพฤติปฏิบัติตนดีตามไปด้วย หากไม่ปฏิบัติตามก็จะมีควบคุมทางสังคมที่ตามมา ทำให้เป็นการป้องกันการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ในทางกลับกัน ถ้าขาดการควบคุมทางสังคมแล้ว นั่นคือความอ่อนแอของครอบครัว กฎ ระเบียบ มาตรการ รวมถึงการที่ชุมชนไม่มีความเป็นหนึ่งเดียว สมาชิกของชุมชนอาจรู้สึกเหมือนอยู่ตัวคนเดียวจะทำอะไรก็ได้ เพราะไม่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของใคร (Henry, Gorman-Smith, Schoeny, & Tolan, 2014, p. 190)

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565 มุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งสถานศึกษา สถานประกอบการ และชุมชน รวมไปถึงในเรื่องของมิติด้านการบำบัดรักษา โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาผู้เสพยาเสพติด กลไกในการเฝ้าระวังปัญหา และการเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของหมู่บ้าน/ชุมชนด้วยกระบวนการ ที่เรียกว่า “กองทุนแม่ของแผ่นดิน”

โครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นโครงการที่น้อมนำเอาพระบารมีของสถาบันพระมหากษัตริย์ลงมาสู่ชุมชนเพื่อเป็นศูนย์รวมใจให้เกิดพลังความรักสามัคคีอย่างสูงสุด ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจึงต้องมีความเข้าใจ ศรัทธาและจงรักภักดีอย่างแท้จริง ในปัจจุบันกองทุนแม่ของแผ่นดินนั้นมีแนวทางในการดำเนินโครงการและมีเป้าหมายที่ชัดเจนจนสามารถรักษาชัยชนะด้วยพลังของชุมชนไว้ได้เองอย่างยั่งยืน เนื่องจากยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แก้ปัญหาในเชิงพื้นที่โดยการปรับสภาพแวดล้อมในกลุ่มชุมชน มุ่งเน้นการประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการระดมความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อจัดการปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งที่เป็นปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพ เช่น พื้นที่เสี่ยง และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ให้อยู่ในสถานะที่เอื้อต่อการป้องกันไม่ให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564, หน้า 2-6)

หากกล่าวถึงปัญหาเสพติดในบริบทเชิงพื้นที่ที่เอื้อต่อการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติด ก็คงหนีไม่พ้นพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจาก สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2564) ได้ให้คำนิยามของประเภทพื้นที่ที่เอื้อต่อการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดไว้ทั้งหมด 5 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 หมู่บ้าน/ชุมชนชายแดนที่มีการนำเข้ายาเสพติดไม่ว่าอยู่ติดแนวชายแดน ทั้งทางบก และทางน้ำ ประเภทที่ 2 หมู่บ้าน/ชุมชนที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านยาเสพติดต่อจากหมู่บ้านที่ลักลอบนำเข้า ประเภทที่ 3 หมู่บ้าน/ชุมชนที่ใช้สำหรับพักยาเสพติด ก่อนที่จะถูกส่งไปยังพื้นที่อื่น ประเภทที่ 4 หมู่บ้าน/ชุมชนที่มีเส้นทางหลบหลีกหรือเลี่ยงด่านตรวจยาเสพติด ภายในรัศมี 5 กิโลเมตร และประเภทที่ 5 หมู่บ้าน/ชุมชนที่พบการค้า การเสพยาเสพติด รวมถึงพื้นที่แหล่งมั่วสุมยาเสพติด

จากรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการราชการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดปี พ.ศ. 2565 พบว่า พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำยังคงเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุด ทั้งนี้ ยังพบว่าสาเหตุที่ยาบ้ามีการแพร่กระจายอย่างกว้างขวางเป็นผลมาจากการที่ต้นทุนยาบ้าต่ำลงเรื่อย ๆ ด้วยเพราะมีรอยต่อระหว่างสามประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย) สาธารณรัฐประชาชนลาว (แขวงบ่อแก้ว) และ เมียนมา (ท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน) ซึ่งด้วยภูมิศาสตร์ของประเทศไทยมีลักษณะเอื้อต่อการเป็นทางผ่านในการขนส่งยาเสพติด จึงมีการลักลอบขนส่งยาเสพติดเข้ามาอย่างต่อเนื่อง โดยพบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนมากที่สุด ตามด้วยจังหวัดชายแดนติดริมแม่น้ำโขง ซึ่งจังหวัดเชียงรายก็นับเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่เป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติด ครบทั้ง 5 ประเภท ตามที่สำนักงาน ป.ป.ส. กำหนด และเมื่อดูจากสถิติระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน จังหวัดเชียงราย ก็มีจำนวน

ผู้เสียหายเสพติดมากที่สุดใภาคเหนือ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ดังตารางแสดงจำนวนผู้เสพที่เข้ารับการบำบัดในพื้นที่จังหวัดเชียงราย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2566, หน้า 20) ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้เข้ารับการบำบัด (คน)
2562	6,225
2563	6,448
2564	5,864
2565	4,110
2566	5,154

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2566)

ถึงแม้จำนวนผู้เสพของจังหวัดเชียงรายจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามได้มีการศึกษาค้นคว้าจากระบบสารสนเทศยาเสพติดเกี่ยวกับหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ปรากฏว่า ชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทุนแม่ของแผ่นดินนั้น ไม่มีผู้เสพหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเลยด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความมุ่งหมายในการศึกษาหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหมู่บ้านเข้ารับการประกวดกองทุนแม่ของแผ่นดิน จำนวน 4 ชุมชน ว่าชุมชนเหล่านี้มีการควบคุมทางสังคมที่ช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยนำมาวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ กลไก หรือมาตรการการควบคุมทางสังคมที่ชุมชนทั้ง 4 ชุมชนสร้างขึ้น เพื่อถอดบทเรียนและนำไปสู่การเรียนรู้ลักษณะ รูปแบบการควบคุมทางสังคมที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในการเป็นตัวอย่งที่ดีแก่ชุมชนอื่น ๆ ในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายของการควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบ กิจกรรม หรือ มาตรการการควบคุมทางสังคมที่ชุมชนสร้างขึ้นที่ช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งจากต่างประเทศ และของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษารูปแบบการควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ บ้านจำคาวตอง หมู่ที่ 2 ตำบลดอยงาม อำเภอพาน บ้านสันติธรรม หมู่ที่ 4 ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด บ้านแม่เลียบ หมู่ที่ 2 ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง และ ชุมชนเกาะทอง หมู่ที่ 19 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการฯ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครประจำหมู่บ้านพัฒนาการ

และสมาชิกใน 4 ชุมชน ชุมชนละ 4 คน โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ เป็นผู้ที่มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหายาเสพติด เป็นสมาชิกของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย ไม่น้อยกว่า 1 ปี และ
ยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth
interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 หมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถามที่ได้ผ่านการพิจารณาจาก
คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 17
มกราคม 2567 เลขที่ใบรับรอง 029/67

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ
(qualitative research) โดยเริ่มต้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร
(documentary research) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497-2566 เพื่อปูพื้นฐานให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในเรื่องที่
ศึกษา ซึ่งศึกษาจากเอกสารทางด้านวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ รายงานทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง
ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในด้านแนวคิดและรูปแบบการควบคุมทางสังคมว่ามีทั้งหมดกี่รูปแบบ
จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) รายคน คนละ 1 ชั่วโมง กับ
คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดินใน 4 หมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย
ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน พัฒนาการ และสมาชิกในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล
เรื่องความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นการควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
ยาเสพติด เพื่อจัดข้อมูลภาคสนามและนำมาประมวลผลร่วมกับผลการศึกษาที่ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการควบคุมทางสังคมของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินจังหวัดเชียงราย

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ
(secondary data) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) คณะกรรมการ
หมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย และสมาชิกใน 4 ชุมชน ที่มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหายาเสพติด รวมหมู่บ้านละ 4 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็น เจตคติ และประสบการณ์ โดยการกำหนด
ประเด็นคำถามลักษณะปลายเปิด ที่เอื้อให้ผู้วิจัยสามารถยืดหยุ่นการถามได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับ
สถานการณ์การสัมภาษณ์ ตามรายละเอียดดังที่กล่าวไว้ในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้างต้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางด้านวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ รายงาน
ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้ง ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เอกสารประเภทรายงานการสัมมนา
รายงานการประชุม รายงานการสำรวจที่เกี่ยวข้อง องค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้จัดขึ้นและ
รวบรวมไว้ แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2565 และข้อมูลสถิติจาก
ระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยดำเนินการประสานผู้นำชุมชนของแต่ละชุมชนที่จะสัมภาษณ์เพื่อให้สมาชิกส่วนใหญ่ทราบถึงเหตุผลของการมาลงพื้นที่ของผู้วิจัยที่นอกเหนือไปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้จากเครื่องบันทึกเสียงไปถอดความ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการถอดความจากเทปบันทึกเสียงด้วยตนเองเพื่อรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้วิจัยจะไม่ส่งข้อมูลที่ได้รับการถอดเสียงสัมภาษณ์กลับให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลโดยแยกเนื้อหา จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นการสัมภาษณ์ และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยและได้ผลการวิจัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการลบเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ทิ้ง ด้วยวิธีการลบไฟล์บันทึกจากทุกอุปกรณ์ของผู้วิจัย ภายในระยะเวลา 1 ปี หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

การควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายหลักคือการลดและป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด การควบคุมนี้อาจเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ โดยพิจารณาจากกลไกของสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ค่านิยมทางศีลธรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงอิทธิพลจากครอบครัวและชุมชน การควบคุมทางสังคมในด้านนี้สามารถมองได้เป็นกระบวนการที่สังคมใช้ในการสร้างบรรทัดฐาน พฤติกรรม และมาตรการที่จำเป็น เพื่อป้องกันและลดปัญหาการใช้ยาเสพติด และเป็นการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการใช้ชีวิตที่ปราศจากยาเสพติด กระบวนการนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางสังคมหลายอย่าง เช่น การให้ความรู้ในโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การควบคุมพฤติกรรมโดยผู้นำชุมชน หรือแม้แต่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำผิด สำหรับในระดับชุมชน การควบคุมทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการดูแลและเฝ้าระวังพฤติกรรมของสมาชิก โดยผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุในชุมชนมักเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแนะนำหรือเตือนสติเกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่ห่างไกลจากยาเสพติด ความสัมพันธ์ในชุมชนที่แข็งแกร่งช่วยให้บุคคลรู้สึกว่ามีคนรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันปัญหานี้ ในระดับครอบครัว ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะการให้ความรักและการสนับสนุนที่เพียงพอ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการเสพยาเสพติด ครอบครัวที่มีการสอนและอบรมสมาชิกให้เข้าใจถึงผลกระทบของยาเสพติดจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนเข้าสู่วงจรนี้ และในระดับศาสนาและศีลธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือการถือปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีงาม ช่วยให้คนในสังคมมีกรอบจิตสำนึกที่แข็งแกร่งในการปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติด ศาสนาเป็นแหล่งสร้างความสงบในจิตใจและช่วยในการควบคุมพฤติกรรมเชิงลบ และยังรวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย เป็นกลไกที่สำคัญในการควบคุมการแพร่กระจายของยาเสพติด การลงโทษที่เหมาะสมจะทำให้เกิดการยับยั้งการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคม ขณะเดียวกัน มาตรการการบำบัดและการให้ออกาสผู้ที่เคยเสพยากลับไปเข้าสู่สังคมก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน โดยรวม การควบคุมทางสังคมในการ

ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นกลไกที่ทำงานร่วมกันทั้งจากภาครัฐ ชุมชน และครอบครัว ซึ่งต้องประสานความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง

ประเทศไทยมุ่งเน้นการควบคุมทางสังคมโดยใช้ทั้งวิธีการทางกฎหมายและมาตรการทางสังคม คือ การควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการ และการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ โดยการควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการ ได้แก่ การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เช่น กฎหมายยาเสพติดใหม่ที่เข้มงวด และการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การขัดเกลาทางสังคมตั้งแต่วัยเด็กผ่านการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องและการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ส่วนในต่างประเทศมุ่งเน้นการควบคุมทางสังคมผ่านมาตรการหลายประเภท เช่น การสร้างเครือข่ายสังคม คือ การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีความเสี่ยง เช่น การสร้างกลุ่มสนับสนุน การให้คำปรึกษา และการอบรม การส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดี คือ การส่งเสริมกิจกรรมทางกีฬา และการให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด และการใช้มาตรการทางกฎหมาย คือ การออกกฎหมายที่เข้มงวดเพื่อลดการแพร่ระบาดของยาเสพติด ทั้งนี้ทั้งนั้น การควบคุมทางสังคมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมีเป้าหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยใช้วิธีการทางกฎหมาย มาตรการทางสังคม และการสร้างวัฒนธรรมที่ดีเพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบและค่านิยมที่ยอมรับในสังคมนั้น ๆ

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งจากในต่างประเทศ และของประเทศไทย พบว่า การควบคุมทางสังคมมีทั้งหมด 21 รูปแบบ ได้แก่ 1) กฎหมายและการบริหารงาน 2) บรรทัดฐาน 3) ความเชื่อ 4) เสนอแนะแนวทาง 5) จารีต 6) ศาสนา 7) ศิลธรรม 8) การมีส่วนร่วม 9) ค่านิยม 10) ธรรมเนียม ประเพณี 11) ศิลปะ 12) ความเป็นผู้นำ 13) การยกย่อง ชมเชย 14) สถานภาพ 15) ความผูกพัน 16) ความตั้งมั่น 17) วิถีชาวบ้าน 18) วัฒนธรรม 19) งานพิธี 20) อุดมคติทางสังคม และ 21) การขัดเกลาทางสังคม ดังตารางต่อไปนี้

จากตารางที่ 2 แสดงรูปแบบการควบคุมทางสังคมที่มีร่วมกันของนักคิด จึงอาจกล่าวได้ว่าการควบคุมทางสังคมนี้มุ่งให้คนในสังคมมีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกันของบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งหมายถึง จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม ค่านิยม กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคม ปัจจัยเหล่านี้คือการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการ ซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษโดยกฎหมาย ขณะที่การควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สถาบันครอบครัว เพื่อน จะถูกดำเนิน ดังนั้น รูปแบบนี้ เน้นให้มีความผูกพันทางสังคม มีความตั้งมั่น และให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้บรรทัดฐานของสังคม เมื่อรู้ที่จะสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง รู้ว่าพฤติกรรมใดดีหรือไม่ดี พฤติกรรมใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ถ้าคนในสังคมปฏิบัติตัวตามบรรทัดฐานที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมแล้ว ปัญหาเสียดิจิทัลจะไม่เกิดขึ้น เท่ากับเป็นการป้องกันสังคมจากยาเสพติดอีกทางหนึ่งด้วย และกุญแจสำคัญอีกประการคือ การควบคุมทางสังคมของคนในชุมชน ยังหมายถึง สิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าในสังคม และยอมรับที่จะอยู่ในขอบเขตที่ชุมชนกำหนด และเป็นค่านิยมประเภทหนึ่งที่คนในชุมชนมีเป้าหมายที่จะไปให้ถึงสิ่งที่ตนเองตั้งความหวังไว้

จากการศึกษาการควบคุมทางสังคมในชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน จังหวัดเชียงราย พบว่ามีการใช้วิธีการควบคุมทางสังคมหลายรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดิจิทัล โดยมีรูปแบบที่สำคัญ คือ สมาชิกในชุมชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน เช่น ศาลเจ้าบ้าน และการนับถือผี ทำให้เกรงกลัวการกระทำผิด นอกจากนี้ ชุมชนยังมีกฎและมาตรการร่วมกัน เช่น การปรับเงินกรณีไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมใหญ่ ๆ หรือการประชุมใหญ่ของหมู่บ้านได้ และการตัดสิทธิ์เงินฌาปนกิจหากมีการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น การฟังพระธรรมเทศนา ช่วยขัดเกลาจิตใจและลดโอกาสในการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นำชุมชนที่มีความเสียสละและเป็นกลางได้รับความเคารพและศรัทธาจากสมาชิก ทำให้คำขอและคำแนะนำจากผู้นำมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน การใช้กระบวนการกองทุนแม่ของแผ่นดินในการบริหารจัดการภายในหมู่บ้าน และการมีระบบบำบัดรักษาเสียดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ และการให้โอกาสผู้ที่เคยกระทำความผิดและผ่านกระบวนการบำบัดกลับเข้าสู่ชุมชน สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน รูปแบบการควบคุมทางสังคมที่ใช้นั้นสามารถสร้างความเกรงกลัว การสนับสนุน และการยอมรับในชุมชน ส่งผลให้สามารถช่วยลดปัญหาเสียดิจิทัลได้

โดยทั้งนี้ จากการศึกษาศึกษาการควบคุมทางสังคมตามบริบทของชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ของประเทศไทย จำนวน 4 ชุมชน เมื่อเทียบกับรูปแบบการควบคุมทางสังคมที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน 6 รูปแบบ ได้แก่

1. การควบคุมโดยผ่านความเชื่อ ข้อค้นพบคือ สมาชิกในชุมชนบางส่วนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน คือ ศาลเจ้าบ้าน ศาลพ่อบ้าน เป็นต้น รวมถึงผู้เฒ่าผู้แก่บางส่วนยังมีการนับถือผี ซึ่งหากกระทำในสิ่งที่ไม่ดี ก็อาจเกิดเรื่องที่ไม่ดีตามมา สะท้อนจากบทสัมภาษณ์บางส่วนที่ว่า “ถ้าทำไม่ดีแล้วเนี่ย ผีบ้านผีเรือนก็จะมา หรือไม่ก็ ถ้าทำไม่ดีเนี่ย จะเกิดเคราะห์ร้ายเกิดขึ้น”

2. การควบคุมโดยการใช้กลอุบาย ข้อค้นพบคือ สมาชิกในชุมชนได้มีการทำประชาคมร่วมกัน มีกฎ มาตรการร่วมกัน เช่น จะมีการปรับเงินกรณีไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมใหญ่ ๆ หรือการประชุมใหญ่

ของหมู่บ้านได้ และสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะมีความเกรงกลัวต่อการโดนตัดสิทธิ์ที่จะได้เงินฌาปนกิจ สงเคราะห์ เนื่องจากเป็นเงินที่สมาชิกร่วมกันออกช่วยเหลือเป็นค่าจัดการศพ สะท้อนจากบทสัมภาษณ์ บางส่วนที่ว่า “ถ้าเกิดว่ามีคนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเนี่ย ก็จะไม่โดนตัดสิทธิ์ฌาปนกิจ”

3. การควบคุมโดยศาสนา ข้อค้นพบคือ เวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมหรือเทศกาลเกี่ยวกับศาสนา สมาชิกในชุมชน ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนากันอย่างพร้อมเพรียงกัน เนื่องจาก มีวัด มีศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และคอยขัดเกลาจิตใจ สะท้อนจากบทสัมภาษณ์บางส่วนที่ว่า “มีการฟังพระธรรมเทศนาทุกวันพระ ในเทศกาลเข้าพรรษา อันนี้ช่วยได้จริง ๆ ไม่ว่าจะเป็เด็ก ผู้ใหญ่ เยาวชน ผู้สูงอายุ ก็มาฟังกัน”

4. การควบคุมโดยผ่านความเป็นผู้นำ ข้อค้นพบคือ สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพ และรัก ผู้นำของตนเองเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ผู้นำมีความเสียสละ มีความเป็นธรรม เป็นกลาง ไม่เอินเอียง สะท้อนจากบทสัมภาษณ์บางส่วนที่ว่า “ทุกคนให้ความร่วมมือทุกอย่างเลย ผู้ใหญ่เขาขอให้ทำอะไร ทุกคนก็ทำตามกันหมด เหมือนพวกเราศรีทธาในตัวผู้ใหญ่ด้วยแหละ แกเป็นคนดีขนาดหนา”

5. การควบคุมทางสังคมโดยผ่านกฎหมายและการบริหารงาน ข้อค้นพบคือ ในแต่ละหมู่บ้าน จะมีการนำกระบวนการกองทุนแม่ของแผ่นดินมาใช้ในการบริหารจัดการภายในหมู่บ้าน เพื่อสร้างชุมชน เข้มแข็ง รวมไปถึงมีกระบวนการบำบัดรักษายาเสพติดรองรับ

6. การควบคุมโดยผ่านศีลธรรม ข้อค้นพบคือ ให้โอกาสผู้ที่เคยกระทำความผิดที่ผ่าน กระบวนการบำบัดรักษายาเสพติดมาแล้ว กลับเข้าสู่ชุมชน ให้โอกาสในการกลับตัวกลับใจเป็นคนดี และ สมาชิกในชุมชนคอยดูแลกันและกัน คอยสอดส่อง เป็นหูเป็นตาให้กัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน สะท้อนจากบทสัมภาษณ์บางส่วนที่ว่า “ก็อย่างคนที่เค้าเคยทำตัวไม่ดี ไปค้าเสพยา พ้อออกจากคุกมา พวกเราก็ให้โอกาสเค้ากลับตัวกลับใจ เรายังไม่ได้ไปจ้งเกลียดจ้งชิงอะไรเขาหนา พ้อเขากลับมา เขาก็ทำตัว ใหม่ พวกเราก็ให้อภัย ให้โอกาสเขา”

2. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเป็นไปตามกับแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงรูปแบบของการควบคุมทางสังคมที่ ได้ศึกษามา โดยแต่ละชุมชนก็มีความเข้มแข็งของชุมชนในตัวของชุมชนเอง และความรุนแรงของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ อาจใช้ไม่ได้ผลเสมอไป เพราะอาจจะทำให้คนในชุมชนเกิดความเครียด หวาดระแวงต่อกฎระเบียบนั้น ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยอื่นมาร่วมด้วย นั่นก็คือ การควบคุม ทางสังคม ในแง่ของศาสนา ความเชื่อ ความดีความชอบ เพราะว่า หากในชุมชนมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การควบคุมทางสังคมก็จำเป็นจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาทั้งองค์ภาพพเช่นกัน เพื่อให้สังคมขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รอฮานี เจอะอาแซ, ฮัสฎาน์ ติ๊ะฟา, คอลิเยะ เจอะแฆ, ปารีตีะ บิลลาเต๊ะ, สุไฮดาร์ แวะเตะ, เจะยารีเยาะ เจะโช๊ะ และฉมาพร หนูเพชร (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง: กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และชุมชนมัสยิดบ้านลุ่ม ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี โดยเน้นการบูรณาการศาสนาและชุมชนเพื่อป้องกัน ปัญหายาเสพติด ส่งผลให้ชุมชนสามารถลดการแพร่กระจายของปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีหรือรูปแบบการควบคุมทางสังคมอาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย หรืออาจเปลี่ยนแปลงไปตามความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน และอาจขึ้นอยู่กับสาเหตุปัญหาสาเหตุติดของแต่ละบริบทพื้นที่ได้เช่นกัน ดังนั้น การควบคุมทางสังคมนี้มุ่งให้คนในสังคมมีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกันของบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งหมายถึง จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม ค่านิยม กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคม ปัจจัยเหล่านี้ คือการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการ ซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษโดยกฎหมาย ขณะที่การควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สถาบันครอบครัว เพื่อน จะถูกตำหนิ ดังนั้นรูปแบบนี้ เน้นให้มีความผูกพันทางสังคม มีความตั้งมั่น และให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้บรรทัดฐานของสังคม เมื่อรู้วิธีที่จะสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง รู้ว่าพฤติกรรมใดดีหรือไม่ดี พฤติกรรมใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ถ้าคนในสังคมปฏิบัติตัวตามบรรทัดฐานที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมแล้ว ปัญหาสาเหตุติดก็จะไม่เกิดขึ้น เท่ากับเป็นการป้องกันสังคมจากสาเหตุติดอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมปรารถน์ หมั่นจิต, อาภรณ์ ทองทิพย์, ปริญญา ใจแปง, อารีย์ พุ่มไม้ชัยพฤกษ์, กฤษณา พุทวงศ์, และเพชรชัย เรือนสิทธิ์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและควบคุมปัญหาสารเสพติด ต.ป่าตาล อ.ขุนตาล จ.เชียงราย โดยการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมปัญหาสารเสพติด โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งหมด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยลดปัญหาสารเสพติดในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการบูรณาการชุมชนเข้ากับมาตรการต่าง ๆ

การรวมพลังชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งโดยอาศัยการควบคุมทางสังคมควบคู่ จะสามารถแก้ไขปัญหาสารเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างจริงจังและยั่งยืน หากคนในชุมชนไม่สามัคคีกัน ขัดแย้งกัน ในชุมชน ความสัมพันธ์ที่เคยแน่นแฟ้นก็จะอ่อนแอลงเรื่อย ๆ คนจะแบ่งแยกเป็นกลุ่ม และกระจัดกระจายตัวกันไป อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศักดิ์ หมูธิมา และบุญเอื้อ บุญฤทธิ์ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาสารเสพติด ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเขตสวนหลวง โดยงานวิจัยนี้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างรูปแบบการป้องกันและควบคุมยาเสพติด โดยมุ่งเน้นการปรับกลยุทธ์ผ่านการประชุมและปรึกษาหารือในระดับชุมชน ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีการควบคุมปัญหาสารเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การลงพื้นที่เพื่อศึกษาการควบคุมควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดชุมชนในเขตภาคเหนือ นั้น ชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มักมีความพึงพอใจในวิถีชีวิตของตนเองอยู่แล้ว รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันในแต่ละวันก็มีความปกติสุขดี จึงทำให้ผู้วิจัยยังไม่มีข้อมูลในประเด็นหลักของข้อเสียหรือข้อต้องการเพิ่มเติมในการดำเนินการควบคุมทางสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า การควบคุมทางสังคมในชุมชนที่ศึกษาเหล่านี้ มีความเข้มแข็งเพียงพอต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนอยู่แล้วก็เป็นได้

2. จากการศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด พบว่ากลไกทางสังคมหลายรูปแบบ เช่น การควบคุมผ่านความเชื่อ ศาสนา ผู้นำชุมชน และการบังคับใช้

กฎหมาย มีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ดังนั้น เพื่อให้กลไกเหล่านี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานด้านความมั่นคง สถานศึกษา ศาสนสถาน และครอบครัว การเสริมสร้างบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการสนับสนุน เช่น การจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการบริหารจัดการในชุมชน และการสร้างโครงการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในท้องถิ่น การกระจายข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากอาชญากรรมในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่ายจะช่วยให้คนรุ่นใหม่เข้าใจถึงความร้ายแรงของปัญหา นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลของการควบคุมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงกลยุทธ์ได้อย่างทันเวลา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบเชิงปริมาณควบคู่กันไปด้วย เพื่อสังเกตการณ์การลด หรือเพิ่ม ของระดับการควบคุมทางสังคมต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ณ ขณะนั้น หรือศึกษาหลากหลายมิติเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวโน้มและหาวิธีการป้องกันและแก้ไขต่อไป

2. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรเน้นการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลมากในยุคปัจจุบัน การใช้สื่อออนไลน์เพื่อสร้างสังคมเฝ้าระวัง และการกระจายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาอาชญากรรมยังเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการควบคุมทางสังคมในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เมืองใหญ่ เพื่อหาความแตกต่างในปัจจุบันที่มีผลต่อการใช้อาชญากรรมและการป้องกัน ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงบทบาทของครอบครัวในช่วงวิกฤตทางสังคม เช่น การแพร่ระบาดของโรค หรือวิกฤตเศรษฐกิจ ที่อาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการใช้อาชญากรรม

รายการอ้างอิง

- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551). ยุติธรรมชุมชน: การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม. โครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จรี ชัยน. (2543). ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมทางสังคมของชุมชน [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. CMU. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:97149>
- นัทธี จิตสว่าง. (2557). การป้องกันอาชญากรรม : บทบาทนวนวรรณกรรม. <http://www.nathee-chitsawang.com/การป้องกันอาชญากรรม-บท>
- บ้านจอมยุทธ์. (2543). องค์ประกอบของการจัดระเบียบสังคม การควบคุมทางสังคม (Social control). https://www.baanjommyut.com/library_3/extension-5/social_organization/05.html
- พระชยสร สมบุญมาก และพระมณฑิเรย สังข์เงิน. (2544). การควบคุมทางสังคมของชุมชนชาวเขาโดยวัฒนธรรมชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- รอฮานี เจอะอาแซ, อัสนาฐ์ โต๊ะพา, คอลิเยาะ เจอะแวง, ปารีต๊ะ บิลล่าเต๊ะ, สุไฮดาร์ แวงเตะ, เจ๊ะยารีเยาะ เจอะโซ๊ะ และฉมาพร หนูเพชร. (2559). รายงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง: กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และชุมชนมัสยิดบ้านลุ่ม ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ศักดิ์ หมูธิมา และบุญเอื้อ บุญฤทธิ์. (2562). การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเขตสวนหลวง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 13(2), หน้า 11-25.
- สมปรารถน์ หมั่นจิต, อภรณ์ ทองทิพย์, ปริญญาใจแปง, อารีย์ พุ่มไม้ชัยพลกษ และกฤษณา พุทรวงศ์, พชรชัย เรือนสิทธิ์. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและควบคุมปัญหาสารเสพติด. ป่าตาล อ.ขุนตาล จ.เชียงราย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 1(2), หน้า 138-145.
- สมพร เทพสิทธิ์. (2541). การควบคุมทางสังคม. https://www.baanjommyut.com/library_3/extension-5/social_control/index.html
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). คู่มือการดำเนินงาน กองทุนแม่ของแผ่นดิน ทุนตั้งต้นแห่งความดีงาม (พิมพ์ครั้งที่ 2). โอ-วิทย์ (ประเทศไทย).
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2566). สรุปสถานการณ์ยาเสพติดภาคเหนือตอนบน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

สุนทรธา เขยกลิ่นเทศ. (ม.ป.ป.). บทเรียนสำเร็จรูปมนุษย์กับสังคม เล่มที่ 3, การจัดระเบียบสังคม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ยโสธร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

https://saimoon.thai.ac/client-upload/saimoon/uploads/files/3%20law_social.pdf

อนุเชษฐ์ พลเยี่ยม. (2558). โครงสร้างทางสังคมสิงคโปร์. <https://prezi.com/wj95milu5vve/presentation/>

เอกชัย ไชยอำพร. (2559). รูปแบบและวิธีการควบคุมทางสังคมต่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน: กรณีศึกษาชุมชนพุกงา [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันดัดพัฒนบริหารศาสตร์]. NRCT.

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/NIDA.the.2016.190

อุกฤษฏ์ เฉลิมแสน. (2557). บนเส้นทางของการปลดหนี้: วิธีการจัดการหนี้สินของคนในชุมชนแออัดที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง [วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:120628

Bertrand, A. L. (1967). **Basic Sociology: An Introduction to theory and method.** Appleton-Century-Crofts

Henry, D., Gorman-Smith, D., Schoeny, M., & Tolan, P. (2014). "Neighborhood Matters": Assessment of Neighborhood Social Processes. **American Journal of Community Psychology**, 54(3-4), pp. 187-204.

Hirschi, T. (1969). **The Causes of Delinquency.** University of California Press.

Lapierre, R. T. (1954). **A theory of social control.** McGraw-Hill.

Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy. **Science**, 277(5328), pp. 918-924.

Sites, P. (1975). **Control and Constraint an Introduction to Sociology,** McMillan.

Thatcher, T. (2020). **Families In Crisis: How Parental Substance Abuse And Mental Health Impacts Kids.** <https://nationaldec.org/resourcelibrary/families-in-crisis-how-parental-substance-abuse-and-mental-health-impacts-kids/>